

УДК 378.147:811.111'36

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ І КУРСУ ФАКУЛЬТЕТІВ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ВНЗ УКРАЇНИ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ У НИХ ГРАМАТИЧНИХ НАВИЧОК ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ПРАКТИКА УСНОГО ТА ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ» В УМОВАХ ЗМІШАНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Шевченко І.В., Кордюк О.М.

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

Стаття присвячена проблемі організації самостійної роботи студентів з метою формування у них граматичних навичок під час вивчення курсу «Практика усного та писемного мовлення» в умовах змішаної форми навчання. Розглядаються поняття «самостійна іншомовна діяльність студентів», «самостійна робота з іноземної мови студентів», «змішана форма навчання». Авторами статті пропонуються граматичні вправи для самостійної роботи студентів.

Ключові слова: самостійна іншомовна діяльність, самостійна робота з іноземної мови, дистанційне навчання, змішана форма навчання, граматичні навички.

Постановка проблеми. На сучасному етапі прискореного соціально-економічного розвитку суспільства, що характеризується поступовою й неухильною інтеграцією України в європейські політичні, економічні й культурні структури, винятково важливого значення набуває підвищення освітнього рівня підготовки висококваліфікованих спеціалістів для всіх галузей діяльності, збагачення інтелектуального та творчого потенціалу. Важливою умовою розв'язання цього завдання є необхідність озброєння спеціалістів знаннями англійської мови.

Зростаючий розрив між обсягом знань, призначених для вивчення, й можливістю їх засвоєння може бути подоланий через розвиток розумових здібностей студентів, формування в них здатності самостійно регулювати процес засвоєння нових знань і підвищення ефективності навчання.

Самостійність у процесі діяльності студентів зумовлена структурою навчальних планів вищих навчальних закладів України, в яких значна частина навчального часу відведена на самостійну діяльність студентів. При обмеженні навчального аудиторного часу й обов'язкової умови інтенсивності вправ для оволодіння англійською мовою виникає необхідність навчати студентів організувати свою самостійну діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі організації самостійної іншомовної ді-

яльності у вищих навчальних закладах присвятили свої дослідження багато науковців (Н. Баловсяк, Г. Бурденюк, Т. Георгієва, І. Гініатулін, Л. Головка, Н. Качалов, Р. Нізамов, П. Підкасистий, Л. Пуховська, Ю. Соколовський, І. Хом'юк, С. Шатілов, В. Хрипун, Т. Hutchinson, E. King, K. Mc. Collum, T. Terrel та ін.).

У своїх дослідженнях учені зазначають, що у зв'язку з сучасними вимогами до випускників ВНЗ підготовка висококваліфікованих спеціалістів неможлива без організації самостійної роботи з англійської мови, що є складовою самостійної іншомовної діяльності майбутніх фахівців. Дослідники Т. Георгієва і Л. Пуховська зазначають, що в системі вищої освіти країн Західної Європи і США самостійна робота студентів посідає головне місце. Традиційні форми навчання: лекції, практичні заняття, семінари тільки орієнтують студентів на їхню самостійну роботу, яку організовує і спрямовує викладач [9, с. 59].

З'ясуємо, як поняття «самостійна іншомовна діяльність студентів» пояснюється у сучасній методичній та педагогічній літературі.

«Самостійна іншомовна діяльність студентів» є складною системою взаємодії викладача, студента й іноземної мови, основною складовою якої є самостійна робота з іноземної мови, за допомогою якої студент навчається здобувати знання з іноземної мови, в нього формуються навички і вмін-

ня з усіх видів мовленнєвої діяльності, а головне, набуває таку важливу якість, як самостійність. Завдяки самостійності студент спроможний ставити мету, виокремлювати пізнавальні завдання та обирати засоби їх використання, здійснювати самоконтроль за правильністю поставленого завдання, вносити корективи в самостійну роботу і виправляти її недоліки, аналізувати загальний підсумок своєї роботи, порівнювати результати з визначеними раніше, прогнозувати наступні кроки у своїй подальшій самостійній самоосвітній діяльності [11, с. 35].

Запропоноване пояснення поняття «самостійна іншомовна діяльність студентів» вказує на той факт, що самостійна робота з іноземної мови студента є її важливою складовою.

Розглянемо, як пояснюється поняття «самостійна робота з іноземної мови студентів» у сучасній науковій літературі.

На думку вчених, під самостійною роботою з іноземної мови студентів слід розуміти індивідуальну форму роботи, основою якої є навчальні завдання з різними рівнями труднощів, які студенти виконують в умовах лабораторії, в аудиторний і позааудиторний час з метою набуття знань з фонетики, граматики, лексики та формування вмінь і навичок з основних видів мовленнєвої діяльності: читання, письма, аудіювання, говоріння без сторонньої допомоги та прямого керівництва з боку викладача, що передбачає наявність внутрішньої вмотивованості, знань прийомів навчальної роботи і максимальної активності з боку студента, впродовж якої формується така якість, як самостійність у набутті знань з іноземної мови [11, с. 45].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасне українське суспільство переживає значні зміни, пов'язані з переглядом низки наукових, політичних і соціальних положень. Вони відбуваються в усіх сферах людського життя, торкаються всіх суспільних інституцій, зокрема й освіти. У зв'язку з цим відбуваються зміни в системі освіти, що стали поштовхом для появи й розвитку різних моделей дистанційного навчання.

Однією з важливих причин розвитку різних моделей дистанційного навчання в системі вищої освіти України стало скорочення аудиторних годин і винесення навчального матеріалу на самостійне опрацювання студентами. Однак, через наявність таких негативних факторів дистанційного навчання, як: відсутність очного спілкування вчителя та студента, слабка ступінь самодисциплінованості студентів, відсутність гарної технічної оснащеності для постійного доступу до джерел інформації, нестача практичних занять і відсутність постійного контролю вказує на доцільність переходу до змішаної форми навчання [1; 2; 3].

Під змішаним навчанням (blended learning) слід розуміти об'єднання традиційних методів навчання з інтерактивними, яке складається з трьох етапів: дистанційне вивчення теоретичного матеріалу, засвоєння практичних аспектів у формі денних занять, остання фаза – складання іспиту або виконання випускної роботи [7, с. 3].

Модель змішаного навчання містить у собі елементи основних європейських освітніх моделей: дистанційного навчання (distance learning),

навчання в аудиторії (face-to-face learning), навчання через Інтернет (online learning) [7; 8].

Мета статті. Головною метою цієї роботи є показати поступове формування граматичних навичок студентів I курсу факультетів іноземної філології ВНЗ України під час їх самостійної роботи в процесі вивчення ними дисципліни «Практика усного та писемного мовлення».

Виклад основного матеріалу. Аналіз навчальних програм з «Практичного курсу основної мови» галузі знань 01 Освіта, напрям підготовки 014 Середня освіта (англійська мова і література) та галузі знань 0203 Гуманітарні науки, напрям підготовки 6.020303 Філологія* Мова і література (англійська) для I курсу свідчать, що співвідношення годин аудиторних занять та годин на самостійну роботу складає 30%:70%.

Так, у першому семестрі на «Практичний курс основної мови» галузі знань 01 Освіта, напрям підготовки 014 Середня освіта (англійська мова і література) передбачається 124 години аудиторних занять і 206 годин на самостійну роботу. У другому семестрі 134 години аудиторних занять і 286 годин самостійної роботи.

У програмі з «Практичного курсу основної мови» галузі знань 0203 Гуманітарні науки, напрям підготовки 6.020303 Філологія* Мова і література (англійська) зазначається, що у першому семестрі на вивчення курсу передбачається 140 годин аудиторних занять і 220 годин на самостійну роботу. У другому семестрі 134 години аудиторних занять і 286 годин самостійної роботи.

Програмами «Практичний курс основної мови» для студентів I курсу обох спеціальностей передбачається вивчення певних тем з граматики, що надають студентам первинні міцні знання з англійської мови. Це теми: «The Pronoun. Sentences with an introductory «it», «The Article», «Present tenses», «Past tenses», «Future tenses», «Passive voice», «Sequence of Tenses. Indirect speech».

Досвід і практика свідчать, що найскладнішими для студентів є теми «The Article» та «Sequence of Tenses. Indirect speech».

Аналіз навчальних програм з «Практичної граматики англійської мови» для студентів I курсу двох спеціальностей і досвід свідчать, що кількість годин недостатня для одержання міцних знань з граматики студентами. Так, у першому семестрі на практичні аудиторні заняття відводиться лише 44 години, а на самостійну роботу 46 годин. У другому семестрі кількість годин аудиторних занять збільшується і складає 96 годин, а самостійної роботи – 114 годин.

Отже, надзвичайно важливим завданням постає перед викладачами організувати самостійну роботу студентів максимально ефективно з метою набуття міцних знань з граматики та їх активного тренування не тільки на заняттях з «Практичної граматики англійської мови», але і в процесі вивчення навчального курсу «Практика усного та писемного мовлення».

З цієї метою вважаємо за доцільне запропонувати студентам для самостійної роботи завдання з граматики, що після пояснення граматичного матеріалу на заняттях, розміщується на платформі «Moodle». Викладач повідомляє студентам, які вправи вони повинні зробити. Перевірка завдань може відбуватись таким чином:

в аудиторії, надсилатися електронною поштою викладачу, перевіряються у письмовому вигляді викладачем, усно бути опитаним викладачем під час скуре-зв'язку. Відповідні бали за самостійну роботу зараховуються у поточний кредит.

З теми «Article» («Артикль») вважаємо за доцільне запропонувати студентам такі вправи:

1. *Fill in the blanks with the appropriate article where necessary:*

1. He lives in ___ south of ___ Australia. 2. In his novels Jack London, ___ famous American writer, described ___ life of ___ poor. 3. It seemed to him that nothing would break such ___ peaceful silence. Suddenly there was ___ scream, then ___ second and ___ third. 4. Can you play ___ guitar? 5. He came in one morning when we were having ___ dinner on ___ terrace of ___ hotel and introduced himself. 6. ___ world tour costs ___ lot of money. 7. Did he fail you? What ___ surprise! 8. I don't believe you. I think you're telling ___ lie. 9. Did you have ___ lovely time in ___ Hague? 10. It was ___ early evening but I was feeling sleepy so I decided to have ___ nap. 11. He made ___ gross mistake. ___ economists can't make such ___ mistakes. 12. Have ___ look at the sky. It looks like ___ rain. 13. She'll have ___ swim and return in ___ quarter of ___ hour. 14. I'll have to convince him that I'm telling ___ truth. 15. He wasn't used to driving on ___ left [2; 5; 10; 12; 13].

2. *Translate the following sentences from Ukrainian into English paying special attention to the use of articles:*

1. Будьте ласкаві, передайте мені сіль, будь ласка. 2. Вечір був вологим (damp) і прохолодним. 3. Був холодний і вітряний (windy) день. 4. Вино занадто солодке. 5. Я люблю сухе вино. 6. Вона знайшла таку хорошу роботу. 7. Погода погана. Ніч була дуже холодною. Я не хочу гуляти в таку холодну погоду. 8. Людина приручила (domesticate) собаку багато років назад. 9. Це несподівана новина. 10. Він володіє обширними знаннями в області медицини. 11. Кіпр і Мальта відомі туристичні центри. 12. Вона прожила тяжке життя. 13. Нафту використовують для виробництва (production) бензину. 14. Шотландія – гірська (mountainous) частина Великобританії. Найвища гора – пік Бен-Невіс. 15. Де вони зупинились? – У готелі «Континенталь». Це на Хай-стріт [5; 10; 12; 13].

Після пояснення теми «Sequence of Tenses. Indirect speech» («Узгодження часів. Непряма мова») на заняттях студентам пропонується закріпити матеріал під час виконання самостійно таких вправ:

1. *Convert these statements into indirect speech:*

1. Daniel said, «I met some friends of mine in the cinema last night». 2. A man stopped me in the street and asked «Do you speak English?». 3. The student said to his friend, «I've already read half of the book». 4. She said to us, «I will have marked your tests by the next lesson». 5. Christine wrote, «Your letter came too late. I have already promised to go to my uncle where I shall be staying for a month». 6. Glenn said to us, «I can't find his telephone number». 7. «There are two topics which I want to examine today», said the lecturer. 8. We said, «Sorry. But we didn't see you crossing the road». 9. Will said to me with sarcasm, «You are giving me advice?» 10. The newspaper headline

was, «Diana in fatal car crash». 11. My sister-in-law wrote, «I shall meet you in Glasgow on the 4th at three p.m., if my train's on time». 12. «Dad phoned me before he left,» said Kate. 13. Andy said to his brother, «I'm going to repair that old bike». 14. The girl said, «I do everything myself, rather than let my brother get involved.» 15. «I can go to England at the beginning of June, doctor, but not before,» I said. «You must go before. It is absolutely necessary,» said the doctor. «You must go at once» [2; 5; 10; 12; 13].

2. *Change the following into indirect speech, using the rules of the sequence of tenses:*

1. «I have something to tell you», I said to her. 2. «I met her for the first time on a warm sunny morning last spring», he said. 3. «I am going to call again tomorrow, mother», she said. 4. «I've been to Turkey twice, but so far I haven't had time to visit Istanbul,» said Robert. 5. «It will be very difficult to persuade her to take care of herself, doctor», I replied. 6. «The president is to come to Madrid the day after tomorrow», said the BBC announcer. 7. «We have a lift but very often it doesn't work», they said. 8. «We have bought a new flat. But we don't like it so much as our last one», said my cousin. 9. «I have left a message for him, but he hasn't phoned yet», she said. 10. «I've no idea who has done it but I'll find out,» said Peggy. 11. He said, «My mother has just been operated on», 12. «I'll come with you as soon as Fin ready», she replied to me. 13. I have a French lesson this evening and I haven't done my homework yet», said the small boy. 14. «She has been sitting in the garden since the police came», I said to the officer. 15. «You haven't closed the window and has forgotten to turn off the light», he pointed out [2; 5; 10; 12].

3. *Перекладіть наступні речення з української на англійську:*

1. Ми спитали його, де він купив словник. 2. Він спитав мене, чи я читала Шекспіра в оригіналі або у перекладі. 3. Вона спитала мене, де я живу. 4. Я спитала сестру, чому вона не хоче піти зі мною до театру. 5. Я спитала, чи часто він ходить до філармонії. 6. Він спитав мене, чи я коли-небудь бачила його сестру. 7. Він спитав, де я працюю. 8. Вона спитала, чому я відхилила цю пропозицію. 9. Вона спитала, коли приходила Ніна. 10. Він спитав, чи люблю я драму. 11. Вона заявила, що не хоче йти з нами. 12. Вона нас завіряла, що не говорила з вчителькою про це. 13. Вона заперечувала, що говорила з ним раніше. 14. Вона нагадала мені, що я обіцяла зателефонувати Олені. 15. Вона визнала, що помилилась [2; 5; 10].

4. *Change commands, requests, recommendations into indirect speech.*

1. «Open the safe!» the raiders ordered the bank clerk. 2. «Please do as I say», he begged me. 3. «Help your mother, Peter», Mr. Pitt said. 4. «Don't make too much noise, children», he said. 5. «Do whatever you like», she said to us. 6. «Don't miss your train», she warned them. 7. «Read the document before you sign it», the lawyer said to his client. 8. «Fill in the blank again», he said. 9. «Buy a new car», I advised him. 10. «Don't drive too fast», she begged him. 11. «Don't put your bicycle near my window», said the shopkeeper to me. 12. «Come to the cinema with me», he asked her. 13. «Cook it in butter»,

I advised her. 14. «Send for the fire brigade», the manager said to the porter. 15. «Please pay at the desk», said the shop assistant to her [10; 12].

Висновки і пропозиції. Одним із сучасних засобів реалізації процесу навчання на основі інформаційно-комунікаційних технологій є дистанційна освіта. Використання дистанційних форм і методів навчання сприяє індивідуалізації процесу професійного становлення майбутніх фахівців, спонукає їх до самостійної роботи, формує інформаційну культуру, налаштовує на оволодіння інноваційними засобами здобуття та застосування інформації. У свою чергу, змішане навчання є відносно новим підходом у світі вищої освіти в Україні. Воно забезпечує гнучкість по відношенню до традиційного навчання, а також

надає можливість освітнім закладам пропонувати навчання в різних умовах доставки навчального матеріалу.

У зв'язку зі зменшенням аудиторних годин для вивчення курсу «Практична граматики англійської мови» постає необхідність організації самостійної роботи студентів таким чином, щоб граматичний матеріал ретельно був опрацьований на заняттях з «Практичного курсу основної мови». Завдання для студентів викладач розташовує на платформі «Moodle». Під час виконання завдань студенти не тільки одержують практичні знання з граматики англійської мови, у них формуються навички та вміння самостійно набувати та застосовувати знання необхідні у їх майбутній професійній діяльності.

Список літератури:

1. Андреев А. УМК для e-Learning / А. Андреев // Высшее образование в России: – 2007. – № 7. – С. 26–34.
2. Возна М.О. Англійська мова для перекладачів і філологів. I курс. Підручник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів / М.О. Возна, А.Б. Гапонів, О.О. Акулова, Н.С. Хоменко, В.С. Гуль. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. – 480 с.
3. Дивак В.В. Використання відкритих систем дистанційного навчання у підготовці фахівців з педагогіки вищої школи: [Електронний ресурс] / В.В. Дивак // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2012. – № 2(28). – Режим доступу до журн.: <http://www.journal.iitta.gov.ua> – Назва з екрану.
4. Дмитриева Е.И. О перспективах и возможностях дистанционного обучения иностранным языкам с использованием компьютерных телекоммуникационных сетей / Е.И. Дмитриева // Иностранный язык в школе. – 1997. – № 2. – С. 11–15.
5. Каушанская В.Л. Сборник упражнений по грамматике английского языка. Пособие для студентов педагогических институтов и университетов / В.Л. Каушанская, Р.Л. Ковнер, О.Н. Кожевникова и др. – Москва, 2009. – 204 с.
6. Кухаренко В. Дистанційне навчання: Умови застосування. Дистанційний курс: навч. посіб. / В.М. Кухаренко, О.В. Рибалко, Н.Г. Сиротенко. – Харків: НТУ «ХПІ», «Торсінг», 2002. – 320 с.
7. Ляшенко О.І. Адаптивні системи дистанційного навчання. / О.І. Ляшенко, П.І. Федорук // Педагогічна і психологічна науки в Україні: зб. наук. пр.: в 5 т. – Т. 3: Загальна середня освіта. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 432 с.
8. Полат Е.С. Теория и практика дистанционного обучения: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М.В. Моисеева. – М.: Изд-ий центр «Академия», 2004. – 416 с.
9. Пуховська Л.П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжності: Монографія. – К.: Вища школа, 1997. – 180 с.
10. Саакян А.С. Упражнения по грамматике современного английского языка / А.С. Саакян. – М.: Рольф, 2001. – 408 с.
11. Степанова Т.М. Підготовка студентів до навчання дітей дошкільного віку іноземної мови / Т.М. Степанова, І.В. Шевченко. – Монографія. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 192 с.
12. Черноватий Л.М. Практична граматики англійської мови з вправами: Посібник для студентів вищих закладів освіти. Том 1 / Л.М. Черноватий, В.І. Карабан, І.Ю. Набокова, Є.І. Фролова та інші. – Вінниця: Нова книга, 2006. – 276 с.
13. Черноватий Л.М. Практична граматики англійської мови з вправами: Посібник для студентів вищих закладів освіти. Том 2 / Л.М. Черноватий, В.І. Карабан, І.Ю. Набокова, В.О. Дмитренко та інші. – Вінниця: Нова книга, 2006. – 276 с.

Шевченко И.В., Кордюк Е.Н.

Николаевский национальный университет имени В.А. Сухомлинского

**САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ РАБОТА СТУДЕНТОВ I КУРСА ФАКУЛЬТЕТОВ
ИНОСТРАННОЙ ФИЛОЛОГИИ ВУЗОВ УКРАИНЫ С ЦЕЛЮ ФОРМИРОВАНИЯ
У НИХ ГРАМАТИЧЕСКИХ НАВЫКОВ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ КУРСА
«ПРАКТИКА УСТНОЙ И ПЬМЕННОЙ РЕЧИ»
В УСЛОВИЯХ СМЕШАННОЙ ФОРМЫ ОБУЧЕНИЯ**

Аннотация

Статья посвящена проблеме организации самостоятельной работы студентов с целью формирования у них грамматических навыков в процессе изучения курса «Практика устной и письменной речи» в условиях смешанной формы обучения. Рассматриваются понятия «самостоятельная иноязычная деятельность студентов», «самостоятельная иноязычная самостоятельная работа студентов», «смешанная форма обучения». Авторами статьи предложены грамматические упражнения для самостоятельной работы студентов.

Ключевые слова: самостоятельная иноязычная деятельность студентов, самостоятельная иноязычная работа студентов, смешанная форма обучения, дистанционное обучение, грамматические навыки.

Shevchenko I.V., Kordyuk O.M.

Mykolaiv V.O. Suckhomlynkyi National University

**INDEPENDENT WORK OF FIRST YEAR STUDENTS OF FOREIGN PHILOLOGY
DEPARTMENTS OF UKRAINIAN UNIVERSITIES WITH THE AIM OF FORMING
THEIR GRAMMATICAL SKILLS WHILE LEARNING THE COURSE «SPEAKING
AND WRITING PRACTICE» IN THE CONDITIONS OF BLENDED LEARNING**

Summary

The article deals with the problem of students' independent work with the aim of forming their grammar skills while learning the course «The practice of oral and written language» in the conditions of blended learning. The concepts of «independent foreign language students' activity», «independent foreign language students' work», «blended learning» are investigated. The authors of the article offer grammar exercises for students' independent work.

Keywords: independent foreign language students' activity, independent foreign language students' work, blended learning, distance learning, grammatical skills.